

Тетяна Луньова

ТОЧКА, ЩО ЗНИКАЄ НА ГОРИЗОНТІ (Переглядаючи фільм “Vanishing point”)

У шаленому ритмі сучасного життя, на жаль, дуже мало часу, щоб дивитися нові фільми. І ще менше – щоб переглядати старі. Але інколи, за дивним збігом обставин (чи завдяки глибокій закономірності, не пізній у повсякденності), якийсь із тих “стариганів” вириває тебе з рутини буднів, перевертаючи всю душу.

Я не очікувала багато від американського фільму 1971 року з невибагливим сюжетом, в основу якого покладена автомобільна втеча від поліції. Гонщик Ковальськи має доставити білий Додж Челленджер 1970 року випуску з Денвера (штат Колорадо) до Сан-Франциско (штат Каліфорнія), тобто з центру США на південний захід. Зважаючи на величезні простори Америки, це велика відстань. Через якісь не зовсім ясні причини Ковальськи мусять подолати цю відстань за дуже короткий час – 15 годин, і він тисне на газ. Невдовзі машину, що стрімко мчить, помічає поліцейський патруль, але герой відмовляється зупинитися... Так починається переслідування. Типові нібито для американського кінематографа “втікачки-доганялки”, але... щось заважає зразу-таки забути фільм.

По-перше, він приголомшує своєю гуманністю. Уже в першій зустрічі з поліцейськими Ковальськи змушує патрульну машину з’їхати з дороги, і вона, не втримавшись на обочині, перекидається. Те, що робить тут Ковальськи, не робить ніхто в сучасних фільмах про втікачів-переслідувачів. Бачачи аварію в дзеркало заднього виду, він зупиняє авто, підходить до місця катастрофи, роздивляється, що трапилось. Тільки упевнившись, що з поліцейським усе гаразд, і йому не потрібна допомога, Ковальськи повертається до своєї машини і їде далі. І так щоразу, коли з його вини хтось потрапляє в небезпеку: зупиняться і переконується, що потерпілий може самостійно вибратися. Якою б шаленою не була гонка... У фільмі через Ковальськи не гине жодна людина, ніхто серйозно не калічиться. Більше того, герой і мчить переважно безлюдною дорогою, ні для кого не створюючи проблем. Підкреслюю – жодний зустрічний автомобіль не перекидається, не вибухає; не стикаються в божевільній аварії десятки машин на автостраді; не страждають випад-

кові попутники чи перехожі. І водночас – як сильно лоскочуть нерви сцени масових авто-руйновищ у сучасних фільмах! Як страшно, адже мало зачіпають душу десятки супутніх смертей, аби тільки з головним героєм нічого прикрого не сталося...

По-друге, фільм вражає відсутністю спецефектів: не паляють масово машини, не гинуть страшною смертю переслідувачі. І автомобіль Ковальськи їде дуже природно. Так, декілька разів білий Челленджер перестрибує через перешкоду, що, певно, навряд чи можливо в реальному житті, але жодних неймовірно-карколомних трюків. І саме це авто без вигадливих підсвіток чи супер-обладання. Просто – білий Додж Челленджер на нескінченній дорозі. Фільм навіть виглядає наївним у порівнянні із сучасними трилерами, повними “родзинок”.

По-третє, ця відсутність “кіношності”, що кидається в око, доповнюється ще відсутністю ... лайки, сексу і наркотиків. Є кілька еротичних епізодів; є засіб бензедрин, який уживає Ковальськи, аби не спати, проте зовсім не на них зроблено акцент.

Дорога – позаду і попереду. З обох боків – безлюдні степи чи пустеля. І Ковальськи – у білій сорочці за кермом. Увесь час із тими самими словами: “мені треба бути в Сан-Франциско завтра о третій годині по обіді”. Аж поліцейські замислюються, за що вони переслідують чоловіка: не вчинив жодного злочину, авта не викрадав, нікого не скривдив...

Фільм “Vanishing point” (тут, до речі, певні труднощі з перекладом, оскільки англійською назва зберігає двозначність: vanishing point – це, термінологічно, центр перспективи, точка, у якій начебто сходяться паралельні лінії, коли дивитися вдаль; та, буквально, точка, яка зникає) не мав успіху в Сполучених Штатах. Та й чи міг його зазнати екзистенціальний фільм у країні вже розвинутого прагматизму?

Ковальськи їде з максимальною швидкістю, витискуючи все до останнього із себе й автомобіля (названого символічно: Challenger – “той, хто кидає виклик”), – усупереч здоровому глузду, логіці прагматизму, усупереч законам, які вигадали одні люди, щоб обмежувати інших. Ніхто не вірив, що можна

здійснити задумане чоловіком, адже це видавалося фізично неймовірним. Ніхто не підштовхував Ковальськи до певних дій, не провокував, не вмовляв, не пропонував вигідних умов (парі в тексті – проста формальність). Ніяка неймовірна винагорода не очікувала на героя в Сан-Франциско. Він міг не прагнути всієї цієї історії – цього шаленого лету. Проте – зробив вибір.

Фільм “Vanishing point” так прозоро і гостро ставить питання про вибір у житті, що від нього неможливо відсторонитися – не можна далі заплющувати очі, обманюючи себе, що на всілякі філософські витребеньки немає часу за важливими справами.

Ні кар’єра, ні успіх, ні слава, ні гроші – ніщо з рекламаних сучасних великих принад життя не має сенсу для Ковальськи. Більше того, цих речей взагалі не існує в його світі. Тільки дорога та швидкість.

...І коли герой так шалено мчить дорогою, яка споконвіку архетипно символізує

життя, невідворотно наближається кінцівка фільму. Челленджер урізається в два бульдозери, якими поліцейські перегородили дорогу, намагаючись його зупинити, і вибухає. Лише мить бачимо сонце в щілину між двома величезними ковшами, а потім – спалах.

Репортери готують новини, витріщаються зівачи, поліцейські складають звіти. Усі, хто хотів довести собі, що неймовірне неможливе, задоволені...

Залишаються після всього погляди, слова, зустрічі. Поступово влягається збурення в закономірному прагматичному світі. Але назавжди виявляє себе рішучість вибору і чесність у його здійсненні.

Цей вибір не мотивований ні бажанням, ні пристрастю, ні заздрощами, ні лінощами, ні помстою, ні розпачем, ні навіть любов’ю – нічим, окрім самим собою. “Я здійснив вибір, отже – я насправді існую,” – сказав би, переглянувши фільм, великий філософ.

